

Štev. 9.

V Trstu, 10. maja 1891.

Letnik IV.

Brez adrese!

Aleksander Veliki je presekel gordiški voz; dr. Smolka, predsednik drž. zbornice poslancev, je v dan, ko se je imela pričeti glavna debata o adresah, stavil nujni predlog, da naj odpade vsakatera adresa, in ta predlog je zbornica sprejela jednoglasno. Tako je nepričakovano prišla pomoč na prvem mestu vladi, potem pa raznim strankam državnega zbora, ko se je videlo, da ne bode možno z lehka dobiti večino ne za adreso poljsko, ne za adreso nemške levice, in najmanj se ve da, pri današnjih razmerah zbornice poslancev, za adreso Mladočehov.

S tem, da izostane vsaka adresa, zatrl se je tudi mnogoteri govor, ki bi bil še posebej pojasnil stališče te ali one stranke nasproti vladi in drugim strankam. No, za taka pojasnila bode še prilika, zlasti pri proračunski debati. Sicer pa so razkrile mnogokaj zasnove adres samih, takó, da se oči odpirajo tudi onim, ki niso še poznali dovolj teženj posameznih strank in pravih namer, katere ima vsaj sedaj Taaffejeva vlada. Česar ne izražajo prijavljeni načrti adres sami, razodeli so zastopniki glavnih strank pa v adresnem odseku.

Dva načrta, ako bi bilo prišlo do adresne debate, bi bila zbornica debate poštevala: načrt Bilinskega in načrt Plenerjev. Adresa Mladočehov, katera je razmeroma najodločnejša, odkritosrčnejša, s kratka najboljša, bi ne bila poštevana; njen namen je tudi bil glavno v tem, da svet zve, kakó mislijo in po čem težé zastopniki, ki v resnici zastopajo najširše mase, absolutno večino češkega naroda.

Poljska frakcija je dobila zadačo, da posreduje med strankami, to pa po merilu volje vladine; dr. Bilinski je zasnoval svoj načrt v takem posredovalnem smislu. Zató je ta načrt ostal blizu jednako brezbarven, kakor načrt gosposke zbornice, kateri se je kot adresa sprejel jednoglasno. Adresa gosposke zbornice in načrt Bilinskega sta taka, da se očitno bojita govoriti o narodih

kot takih; njima so važnejše „dežele“, in kar se dostaje narodov, je skoro dovolj, da se skrivajo za imenom „prebivalcev“. Načrt Bilinskega ali poljske frakcije sicer kaže rahlo in pohlevno na razlike dežel in vsled tega na razlike različnih razmer in potreb teh dežel; narodi so pa tudi tu sekundarnega pomena. Poljaki niso mogli se izogniti deželno-avtonomističnega stališča, drugače bi bili sami sebi nasprotovali. Ker pa so hoteli in imeli pridobiti za svoj načrt tudi nemško levico, niso smeli odločno izraziti se niti za deželno avtonomijo. V obče je ta načrt tak, da dr. pl. Piener ni imel nič proti njemu pri glavni debati v adresnem odseku, in je v resnici zasnovan bolj za levico in v smislu nemške levice, nego pa za deželne avtonomiste na desni.

V klubu konservativcev se je zdel ta poljski načrt pri vsej pohlevnosti in udanosti tega kluba, vendar premedel in premalo obsežen; zato je predlagal poslanec Šuklje dostavek, ki zahteva izvršbo narodne jednakopravnosti na podstavi državnih osnovnih zakonov. V imenu nemških konservativcev pa je poslanec Dipauli zahteval dodatek, ki izraža potrebo versko-nravnstvene vzgoje. Ne ta, ne oni predlog ni bil po godu ne nemški levici, ne poljski frakciji. Jugoslovanski zastopniki so kot člani kluba konservativcev na novo doživeli, kaj pomenijo Poljaki; no ta skušnjava jih ne bode zavirala, da bodo še nadalje paktovali s poljsko frakcijo ter jo po domačih listih zagovarjali, kolikor možno.

Nemška levica je bila z navedenima dodatkoma še manj zadovoljna, in nemški nacijonalcí so po dru. Steinwenderju zahtevali, da bi gledé na narodno jednakopravnost ostalo vse, kakor je — *in statu quo*. S tem so pokazali nemški nacijonalcí, da so ravno tako hegemonisti in agresisti ali osvajači, kakor nemški liberalci. Kar se dostaje pa versko-nravnstvene vzgoje, so pokazali zopet Poljaki, da se ne razločujejo v ničemur od nemškega liberalizma. In vendar kakó se proslavlja

njih konservatizem v konservativnih listih po raznih slovanskih krajih!

Nemška levica ne le da ni bila zadovoljna s predlogom Dipaulija, je nasprotno po dru. pl. Plenerju zahtevala nespremenjeno nadaljnje razvijanje ljudske šole. Ker pa tega ni dosegel, napovedal je vojno: da se nemška levica ne udeleži več razgovaranja v adresnem odseku ter da predloži sama svoj poseben načrt za adresu. Kaže pa se, kakor da bi bila levica uže od začetka imela svoj načrt pripravljen, in da je delala le na to, kako bi Poljake pridobila za izdelek brezbarvenega načrta, ki naj bi ga bila potem sprejela slovanska desnica ter se ta takó tudi nekako formalno zavezala, vesti se po vladnem, izključno gospodarskem programu, ki je zajedno program nemške levice. Ako je imela levica, kar je jako verujetno, to taktiko, reči je, da se ji je posrečilo popolnoma vsaj gledé na zasnovo načrta Bilinskega in gledé na vedenje Poljakov, ki je bilo soglasno v odločilnih točkah z načeli nemške levice.

Ta nemška psevdoliberalna stranka, ki zahteva od Slovanov, da naj molčé in se kroté gledé na vitalna narodnostna, potem državnopravna, kakor tudi verska vprašanja, pa se je osmelila v svoj adresni načrt postaviti vse, kar ji je na srcu. Dasi prestolni govor ne omenja Nemčije z imenom, zahteva ona izrecno ožozvezo z Nemčijo; prestolni govor ne omenja češko-nemške sprave po imenu; ona pa zahteva, da se ta sprava nadaljuje. V tem, kakor smo omenili uže zadnjič, je itak nedoslednost in protislovje nasproti gospodarskemu programu vlade in nemške levice; kajti, ako se imajo spraviti z dnevnega reda politiška, narodnostna, državnopravna vprašanja, mora to veljati tudi za češko-nemško spravo.

Nemška levica zahteva nadalje varovanje jednotnosti države; s tem uganja politiko, naperjeno proti državnopravnim narodom in *implicite* zahteva nemški kot državni jezik. To je nje varovanje interesov državne jednote. Nemška levica razume v državni jednoti tostransko polovico, ko zagovarja izrecno duvalizem.

Nemotjeno razvijanje šolstva, katero je postavila nemška levica v svojo adresu, pomenja nadaljnje germanizovanje ljudskih in drugovrstnih šol, in pomenja, da se ustavlja ona, da bi narodi dobili svojo narodno avtonomijo, ž njo pa jedino pravo, na naravni podstavi zasnovano šolstvo in razvijanje tega šolstva.

Nemška levica je tudi ob tej priliki pokazala, da meri z dvojno mero, Slovanom prepoveduje stremljenje za ustrojenjem svojega obstanka, v tem ko sama istočasno hoče v svojem interesu uganjati ne samo notranjo, ampak tudi zunanjo politiko. Ker je nje vedenje nenaravno, krivično, jo je zapustila tudi v njeni adresi vsa logika.

Ne zaslediš z lehka tako slabe zveze, kakoršna je v utemeljevanju, da je treba v interesu državne jednote zatreti stremljenje slovanskih strank po rešitvi

narodnostnih, državnopravnih in verskih vprašanj, potem da še le je možno vspešno delovati na obćegospodarskem polju v smislu napovedanega gospodarskega programa.

Toliko bolj se odlikuje tudi za ta del načrtu adrese, ki so ga predložili in zajedno svetu razglasili Mladočehi. Oni po vsem pravu postavljajo na prvo mesto za možnost izvršenja takega gospodarskega programa v Avstriji neizogibno uslovje, da je treba najprej vstvariti jednaka tla za vse narode in vse stranke. Jednakost teh tal sestaje iz popolne izvršbe in dovršbe narodnostnih, državnopravnih in konfesijonalnih prav. Ako bi se narodi in stranke popolnoma zadovoljili v teh odločilnih pogledih, potem bi stali drugi proti drugim in skupno na enakih tleh. S teh tal bi še le bilo možno postavljati druge zadače, torej tudi n. pr. izvršbo gospodarskega programa, kakor ga je postavila v soglasju z nemško levico sedaj Taaffejeva vlada. Potem še le, s stališča, teh za vse narode in stranke jednako vstvarjenih in pripravljenih tal bi bilo možno in, ko bi naneseckolnosti, tudi primerno, narode in stranke krotiti v njih stremljenjih; kajti, ker bi ti narodi in te stranke videli podana in zagotovljena uslovja svojemu obstanku, mogli bi vprašanja o narodnostnih, državnopravnih in verskih pravih puščati za več ali manj časa popolnoma na strani, saj bi bila ta vprašanja bistveno rešena in bi jih torej prav za prav niti narodi niti stranke ne postavljali na dnevni red, in gledé na malenkosti s te strani bi pač ne vznemirjalo ne narodov, ne strank, ko bi se bilo lotiti drugih, n. pr. gospodarskih vprašanj.

Taka pa, da ne govorimo o celokupnem cesarstvu, v Cislitaviji, žalibog, dandanes še ni in ni; jednakih tal v mišljenih pogledih narodi in stranke ne poznajo, pač pa vidijo slovanski narodi in njih stranke velikanske razlike tu in tam. Nemci imajo povsod izvršeno in uživano narodno jednakopravnost; državnopravnih vprašanj nimajo in jih uže zaradi tega ne potrebujejo. Kar so potrebovali v tem pogledu, so dosegli s tem, da so podpirali na škodo monarhije in slovanskih narodov Madjare, da so usurpovali ti uže zapravljen ali izgubljena državnopravna prava v večji meri, nego so jih kedaj imeli v svojem zgodovinskem življenju. Poljakom so nemški levičarji proti narodni avtonomiji in proti državnemu pravu galiških Rusov izročili ravno te Ruse, in sedaj delajo samo še na to, da bi Dalmacijo in Galicijo popolnoma odtrgali od zveze tostranskih kronovin. Na dalje se rabi dejanski nemški jezik pri gosposkah in v armadi ne samo za potrebo, ampak, kakor kažejo razna dejstva in razkritja, tudi čez potrebo, in to na škodo jezikom drugih, bolje rečeno, izključno slovanskih narodnostij.

Nasprotno pa se Slovani še le boré za izvršbo narodne jednakopravnosti in državnopravnih prav, dasi so jim ta prava zagotovljena po neporušnih pogodbah, po zgodovini in po sedaj veljavni, svečano podani ustavi-

Tla so torej nejednaka za različne narode in stranke v Avstriji, in zato ni možno narekovati vsem jednako krotjenje v stremljenjih. Na videz v enak; meri naložena pokora obtežuje narode in stranke ne-jednako: nemško-liberalne stranke, Poljakov in italijanskih odlomkov ne obtežuje nič, slovanske narode in stranke pa z vso težo, ki jo ima namerjana pokora gospodarskega programa. Ta nejednakost ni opravičena, ker je vsem narodom v popolnoma jednaki meri zagotovljena narodna enakopravnost, in imajo pojedini narodi svoja zgodovinska državna prava ravno takó neporušna, kakor je neporušno zagotovljena vsem narodna enakopravnost.

Adresa Mladočehov kaže torej na tesno vez na rodnostnih, državnopravnih, verskih z jedne in gospodarskih vprašanj z druge strani, pa ne tako, kakor nemška levica in nji sedaj sledeča vlada, ampak ravno nasprotno. Adresa dejanskih zastopnikov češkega naroda stavlja gospodarska vprašanja v zavisnost od prvih, možnost izvršbe gospodarskega programa od uslovja izvršbe narodnostnih, državnopravnih in konfesionalnih vprašanj.

Nemška levica je pa postavila noge po koncu in glavo na tla, in to je v resnici narobe svet. Ta napaka je toliko hujša, ker se je napravila od nemškoliberalne strani *z vso zavestjo*, in ji je pritrdila z isto zavestjo tudi nemško-nacionalna stranka.

Mladočehi so bili torej jedini, ki so v svoji adresi stvari razpostavili v pravo zvezo, v pravi nekus in to na več mestih odločno poudarjajo. Oni kljubu temu kažejo svojo krotkost v tem, da privoljujejo *v vspešno* delovanje za izvršbo nacionalnih, državnopravnih, konfesionalnih prav in gospodarskih točk, v tem ko so imeli po svoji neoprovrgljivi logiki vse pravo zahtevati *najpoprej* izvršbo prvih prav in *še le potem* postavljenje gospodarskega programa.

Mladočeška adresa poudarja povsod najprej narode in še le potem kraljestva in dežele, v tem ko v drugih adresah ni odločnega izražanja o narodih. Mladočeška adresa obsoja dosedanje vladno politiko v narodnostnih, sosebno jezikovnih vprašanjih ter poudarja, da vsi manjši in veči koraki vlade v tem pogledu merijo na to, da bi se postavil jeden kot državni jezik nad vse druge jezike, s tem pa potisnili drugi narodi in njih jeziki na nižo stopinjo. Ta adresa obsojuje tako narodnostno politiko in zatiruje nasproti Nj. Veličestvu, da taka politika ne doseže namenov, katere je z nova in opetovano razglasilo Nj. Veličestvo. Mladočeška adresa se nadeja, da se posreči dobiti takih kompaci-scentov, ki bodo znali primerniše in zares izvršiti prava, katera imajo narodi po zgodovini in ustavi.

Mladočeška adresa pa ima to obče s poljskim načrtom adrese in adrese gosposke zbornice, da se postavljajo vse na stališče deželnih avtonomistov, samo da Mladočehi na več mestih poudarjajo to stališče, ko

v gospodarskem pogledu odmerjajo razne točke pristojnosti deželnih zborov.

To stališče, katero se ve da nasprotuje nemški psevdo-centralistični levici, je s stališča narodne avtonomije obžalovati, ker se vsaj ne izreka za organe, ki bi bili potrebni gledé na izvršbo narodne avtonomije. Na to stran se niso pospeli Mladočehi do stališča, katero razločuje organe deželne in narodne avtonomije in tudi čas, ko dokazuje, da še le po vstvaritvi organov za narodno avtonomijo je mnžno vspešno stremiti po izvršbi državnih prav. Narodni avtonomisti vidijo tudi protislovje v tem, da se zahteva n. pr. narodna enakopravnost, a zagovarja zajedno deželna avtonomija. Večina slovenskega razsvetljenega naobraženstva vsled tega tudi ne bode vedela posebne zahvale nasproti slovenskemu poslancu Šukljeju, ki je priporočal za Bilinskega adresni načrt dodatek o narodni enakopravnosti, zajedno pa ostal pristaš in zagovornik deželne, Slovincem in Slovanom v obče pogubne sedanje deželne avtonomije.

Obžalovati je, da ne v adresnih načrtih, ne v razgovorih o teh načrtih se ni slišala niti jedenkrat najmanjša besedica o narodni avtonomiji. Gosposke zbornice in Poljakov, kakor nemške levice in nemške nacionalne stranke ni tu poštovati; ali da so Jugoslovani molčali popolnoma o tej odločilnej točki, umeti je samo od tega, da sta bila Šuklje in Klaić kompromitovana uže od poprej. Ta dva poslanci sta molčala o narodni avtonomiji, kljubu temu, da so dalmatinski listi pred otvorenjem tega državnega zbora pisali v smislu narodne avtonomije, a je prof. Šuklje naravnost *zavezan* potegovati se za *narodno* avtonomijo, ko je podpisal tudi on Ljubljanski program od oktobra l. l. Mi bi radi poznali ono modrost, katera bi nam dokazala, da vede zagovarjanje deželne avtonomije do izvršbe sklepov slovenskih poslancev na Ljubljanskem shodu.

Jako pomenljivo je tudi, da se slovanske stranke niso niti dotaknile duvalizma ter s tem molče priznale sedanje duvalistiško stanje, katero vendar ne more ostati v interesu celokupne države, še manj pa v interesu slovanskih narodnostij. Najbrže, da je to molčanje za stranke politično modro, za navedene interese pa nikakor ne more biti koristno.

Če primerjamo načrte adres in razgovore o njih, vidimo, da odločilnega, principijalnega napredka ni še pri naših strankah, še vedno ne umečih odločilne važnosti principa, na katerem je zasnovan sistem narodne avtonomije.

Gledé na dotikanje duvalistiške oblike pokazal se je strah pri Jugoslovanih, kakor pri Mladočehih; s tem so oni napravili največo uslugo poljski frakciji in nemški levici, ki obe zagovarjati duvalizem, kakor ste delali na to, da se je vstvaril.

Stranke so pokazale, da nimajo odločnosti na vse glavne strani, da imajo tudi voditeljev, kateri so jo bili zagazili že poprej, in kateri si vsled tega nočejo oporekati v sedanjem obdobju. Stranke so hotele pojasnil; sedaj so jih dobile v večji meri, nego so si želele. Drugim opazovalcem stvari je bilo jasno vse to, kar se je razkrilo sedaj ob razpravljanju adresnih načrtov. Nemška levica je pokazala z nemškimi nacionalci vred roge prave hegemonistiške in zajedno teroristiške stranke; poljska frakcija je ranila z dejstvenimi udarci one slovanske zastopnike, ki so še vedno nadejali se odločilne podpore od te frakcije. Mladočehi so razvideli, da so se varali, ko so se nadejali dobiti zaveznikrva med ostalimi Slovani, zlasti tudi Jugoslovani. Po imenu Mladočehi so še mladi gledé na skušnje s Poljaki, pa tudi gledé na one jugoslovanske in tu pred vsem gledé na nekatere *slovenske* poslance, ki imajo doma organe, kateri slikajo vsakega Mladočeha kot Belcebuba, v tem ko ne prenehajo zagovarjati poljske frakcije in Poljakov v obče, ki so se jim sedaj podelali tako krasno.

Clara pacta, boni amici! Spoznanje se je povečalo tudi v državnem zboru. Iz vedenja, omahovanja in pogajanja vlade Taaffejeve vidijo narodi in stranke,

kolika je odbila; iz postopanja nemško-liberalne in nacionalne stranke je razvidno, da hočeti ti dve stranki složno postopati, da se ne izvrše ne narodna jednako-provnost, ne državno pravo Čehoslovanov, avstrijskih Rusov ter Hrvatov in Slovencev. Vlada po besedah adrese Mladočehov ne nasprotuje volji teh hegemonističnih strank, ki obe bi radi napravili dve vrsti narodov: v prvem razredu bi gospodovali Nemci nad drugim razredom, obsežajočim pred vsem Čehi in Jugoslovane, potem pa vse Slovane skupno. Vlada se je udala za program, kateri takisto po dokazu adrese Mladočehov ni ne logičen, ne naraven in ne pravičen, ko nalaga v obliki jednake pokore nejednako obteževanje slovanskih narodov, katerim so se doslej kratila fundamentalna narodna in državno-pravna prava.

Vse je jasno, vprašanje je le, ali so slovanski poslanci sposobni in pogumni dovolj, da izvedejo tudi potrebne posledice iz očitnih in sedaj na novo razkritih dejstev. Mi dvomimo nad tem, ker se ne vidijo možaki, ki bi se odločno otrsli takó imenovanih prvakov, kateri jo hočejo kljub skušnjam, zunanjim in notranjim vzrokom, tirati še vedno po — starem tiru. Ako se varamo mi, toliko bolje za narode!

Odprto pismo gosp. vitezu dru. Levu Bilinskemu.

Iz Krajine, 6. maja 1891.

Preblagorodni gospod!

Jaz ne morem nikakor razumeti *prečudnega* vedenja vaše poljske frakcije gledé adrese na najvišji prestolni govor.

Iz vseh dosedanjih izjav i parlamentarnih obravnav očividno je namreč, da fakejzorni nemški levičarji težé pred vsem po absolutnej nemškej *hegemoniji*, t. j. po takem narodnem pravu nasproti prekrotkim Slovanom, kakoršno ima, n. pr. grabežljivi volk, kedar prilomasti med — čredo ovac. To nemško-hegemonsko pravo je torej končno za vas Poljake, kakor za nas ostale zapadne i južne Slovane, do kraja *neznosno i pogubonosno*; torej je jasno, da mi Slovani ne moremo nikoli, iz nikakih navidezno oportunistkih ali psevdolojalnih obzirov dovoliti v to pravo, marveč *protiviti* se mu kot *največemu zlu*, sicer obsodimo svoj narod sami v sramotno politično-narodno helotstvo ter očividno pokažemo, da je *Slave* zaista bezumni — *Sklave*.

Da pa naši liberalni Nemci (kakor od druge strani njih prijatelji Madjarembri in Talijano-embri) zares težé po takej nam do kraja pogubonosnej hegemoniji, pokazali so prav jasno s tem, da so se odpovedali v poslednjem času svoje fakejzorne opoziciji stoprv potem, ko so srečno dospeli, poleg svoje že prejšnje nemške hegemonije nad slo-

vanskimi Moravani, Slezaki, Bukovinci i Jugoslovani s pomočjo prepoustljivih Staročehov, tudi do najnovejše češko-nemške supremacije ter takim obrazom — nalik samosilnim Madjarembrom — dosegli skoro *verhunc* svojega *ultranemškega hegemonstva*.

No i po tem vspehu odpovedali so se levičarji svojej strupenej opoziciji ter s toli sovraženo gr. Taaffejevo vlado pomirili se *le pod tem uslovjem*, da se je tudi poslednja njim za ljubav odrekla „dem Fortschreiten auf der Bahn nationaler Concessionen“, t. j. da Slovanom v bodoče ne privošči niti novih narodnih *mrvic*, marveč potisne vse take stvari kar v kot; to je očividno pokazala s tem, da je tako rekoč sama pristopila v *nemško-fakejzorni tabor*. To potrdila je gr. Taaffejeva vlada tudi tem obrazom, ko se je nemškim fakejzom še posebe izrecno zavezala, v narodnem oziru izključno njih *nemsko supremacijo* braniti, uporne Mladočehi, kakor tudi vse tostranske Slovane — bodisi z lepa ali drugače — pa pripraviti k *opuščenju* njih ustavno opravičenega *stremljenja po dejanskej ravnopravnosti narodnej i k zamenj istega z zgolj socialno-ekonomičnim reformami*, v nadeji, da s takim postopanjem svojim novim zaveznikom ohrani *intaktno* njih nemško supremacijo v Predlitaviji povsod ter zajamči za vso bodočnost.

Radi te načelne premembe v gr. Taaffejevi vladi ni čuda, da so bili naši nemški falcijozni kar odmah popustili svoje prejšnje neprestano vpitje: „Proč z njim! Le proč z grofom Taaffejem!“ Vlada njegova bila jim se je namreč povse udala ter pokazala s svojim preobratom, da namerja zaista vse tostranske Slované njim za ljubav za skledo gospodarsko-ekonomične leče narodno spraviti *pod nemško hegemonijo*, ker je očitno, da naša ustavno nam zajamčena avtonomija i ravnopravnost narodna *na papirji* pomaga nam v takih nepovoljnih razmerah toliko, kakor n. pr. lepo, jasno i toplo vreme v pratiki, kedar bije zunaj toča ali brije strašanska burja i pometa snegom.

Iz vsega tega je torej dovolj jasno, kaj sedanja gr. Taaffejeva vlada za pridoblenje nemških falcijozov snuje in kuje zoper nas Slované, kar pa utegnili bi naposled škodovati ne le nam (Slovanom), ampak tudi celokupnej državi naše neizrečeno, kajt težko se najde pravi slovanski poslanec, kateri bi se drznil za skledo uboge ekonomične leče neznosnej nemške hegemoniji *prodati i žrtvovati* naše ustavno nam zajamčeno narodno pravo i vso našo narodno bodočnost. Vsaj jaz se nađejam i sodim, da takega protinarodnega Efi-jalta ne bi smelo biti v poslanskih vrstah naših zapadnih i južnih Slovanov, pa tudi v krogu vaših Poljakov i Rusinov ne.

Radi tega veselilo me je neizrečeno, ko ste se bili državnozbornski Poljaki po dr. Javorskem sprva prav moško izjavili: da ste kot Slovani tudi vi *odvažni* (odločni) *protioniki* takove absolutne nemške hegemonije, katera je tudi vaše galiske avtonomije protivna; radi česar odbili ste dosledno kmalu potem od dr. Plenerja ponujano vam izključno *nemško-poljsko* alijancijo, dobro vedoči, da bi morali vi kot manjšina po takej zvezi kar slepo pospeševati ono protislovansko samosilstvo nemške liberalne večine, katero zavilo bi konečno vrat izvestno tudi — vam Poljakom.

Tedaj izrekli ste se bili še prav previdno, da ste sicer pripravni z nemškimi levičarji stopiti v nekako dotiko i zvezo v prosepah najviših državnih koristij, no da vam je to le s *Hohenwartovci zjedinjenim* učiniti možno, česar vam pa zopet niso hoteli nemški falcijozni odobriti, iz strahu, da bi to vam — s Hohenwartovci spojenim Poljakom — v tej zvezi naklonilo veliko relativno večino, poleg katere ne bi mogla nemška manjšina zavarovati si ono absolutno nemško *nadelado*, katera je našim nemškim pijonirjem — kakor znano — prva i največa *conditio sine qua non*. To je torej zakrivilo, da je bil furor teutonicus odločno zavrgel vaš poljski nasvet. Ali ipak vršilo se je vse to pogajanje od vaše poljske strani doslej še dokaj *korektno*.

No kmalu potem dogodilo se je čudno čudo, da ste uprav Vi preblagor. gospod vitez pri adresnega odseka prvej debati najprej *toplo* branili naše slovanske *politične, verske i narodne težnje*, naglašujoč, da so iste v podeljenej nam avtonomiji povse *opravičene i ustavno zajamčene*, a *nikakor ne jedinstvu i moči celokupne države protivne*, ker so le nju nadaljevanje ob državnej periferiji; no konečno izjavili ste se ipak konfuzno v nemško falcijoznem smislu za *popolno opu-*

ščenje i odstranjenje teh naših narodnih teženj, češ, da je treba *vsega ogibati se*, kar utegnili bi *jedinstvo i moč celokupne države naše — slabiti!*

Ta povse nepričakovani preobrat Vaš na *levo stran* bil je tem čudnejši, ker nemški falcijozni potrdili so odmah potem pri volitvi adresnega referenta, da so oni zaista toli fanatični pristaši neomejenega nemškega gospodstva, da istega tudi z vami ne marajo deliti, niti na podstavi novega protislovanskega vladnega programa, dasi je ta program pravi pravcati sinko njih 12letne falcijozne opozicije.

No pri vsem tem osnovali ste Vi gosp. dr. povse v njihovem smislu politično i narodno *bezbavno* *adreso*, v katerej naglašate sicer tudi neobhodno potrebo razvoja samouprave, *ravnopravnosti narodne* pa *niti ne omenjate*, kar obuja sumnjo, da ste Poljaki iz sebično poljskih obzirov tudi našim levičarjem jednako vneti le za *„Conservierung der bestehenden nationalen Unordnung“*, t. j. da privoščite našim Nemcem srčno radi njih neznošno nemško diktaturo, ako se ista le vas galiskih Poljakov ne dotakne, marveč vam dobrovoljno dopušča vašo vlastno malo, nemške podobno *diktaturico nad Rusini*. Takova podla sebičnost vaša pa ne more nikakor imeti dobrih posledic, niti za vas ne; ker Poljaki hvastate se šestokrat, da ste *bolji Slovani od Rusov*, v dejanju pa pokazali bi takim bezobrazjem svojim, da ste naši pravi *narodni izdajalci*, ker bi svojo izključno poljsko sebičnost ostudno zlorabili v izvestno narodno pogubo vsega našega zapadnega i južnega Slovanstva.

Takova podlost omrazila bi vas izvestno vsem Slovanom i to polnim pravom, kajti vstvarila, ali prav za prav — *ohranila* nam bi od jedne strani neznošno *velenemško*, od druge strani pa malo, bratomorno *galisko-poljsko diktaturo*, kateri dajali bi blaženim Nemcem i začasno morebiti tudi Poljakom v narodnem oziru — *celo jedro*, vsem našim nepoljskim Slovanom pa — *prazno lupino*, kar izvestno ne bi nikakor ne pomirilo ali odstranilo sedanjih narodnih nasprotij, po želji prevzv. monarha našega, temveč jih še silno poostrilo ter zaista v vsakem oziru utegnili škodovati neizrečeno, ne le nam zapadnim i južnim Slovanom, nego konečno i vam Poljakom, kakor tudi vsej državi naše, kajti *ohranilo i pomnožilo* bi ne le naše neznošne narodne razmere, ampak tudi one nesrečne *narodne boje*, kateri vseobšči državni napredek ovirajo bolj, nego vsa naša socijalna i gospodarska beda. Iz vsega tega torej lahko spoznate, da *trnje* vašega izključno poljskega, neslovanskega separatizma, čeprav bi se *spojilo z nemško levičarskim trnjem*, ne more, *nikoli* niti vam Poljakom, niti celokupnej državi naše *zlatatega grozdja* roditi, nego samo — strupene *ušivke* narodnega razpora ter vseobšče državne i narodne propasti.

Razven tega treba vam je i to uvažiti, da naši lokavi falcijozni — čeprav vas tu pa tam po Judeževo celujejo — niso bili i ne bodo nikoli vam Poljakom zaista dobri prijatelji, marveč oni vas tako ljubijo, kakor n. pr. pajek — muho, ker njih silni nemški „Drang auf wichtige Posten im slavischen Süden und Osten“ obsodil je k izvestnej narodnej

smrti *vas*, kakor *nas*, a če vam se sedaj tu i tam licemersko laska ter vam začasno privošči še kako pravo, katero odločno odreja drugim Slovanom, dela to jedino zato, da bi vas takim hinavskim prijateljstvom svojim potlačil povse v *neslovanski separatizem* ter nam Slovanom čisto onemogočil solidarno narodno obrambo, da bi potem razdvojene Slovane tem lehče zaporedoma narodno pohrustal, po svojem priljubljenem geslu: *Divide et — dele!*

To vražjo namero svojo potrdili so levičarji kmalu potem na novo, pokazavši precej pri drugej debati adresnega odseka, da jim Vaša politično i narodno bezbarvena adresa nikakor ne prija, dasi naredila se je uprav *njim za ljubav* tako bezbarvena i prazna. Gledé nas Nenemcev bilo je to našim falcijozom sicer povse ljubo i drago; a kar se dostaje njih samih, niso nikakor mogli zdržati se, da ne bi zahtevali v adresi, za-se še kaj posebnega t. j., da se ima v njej izrecno poudarjati njih nemško-narodno stališče na podstavi njih historično-nemške *nadlade* kakor tudi, da potreba *ne-motjenega* nemško-liberalnega razvoja *šole* (v njih smislu).

To oboje ultranemško — prestolnemu govoru povse *protivno* i strankarsko njih zahtevanje jim se je sicer srečno odbilo s pomočjo vaših Poljakov; no baš to je njih furor teutonicus toliko razjarilo, da so potem pri tej priči *izneverili* se vašej zvezi i Vašej adresi ter svojo vlastno strankarsko adreso privlekli na dan.

No žalibog, da ni niti ta nova nemško-hegemonska breca očij otvorila vašej poljski frakciji, marveč vas toliko omamila, da, ko so mahom potem Plenerjevci razglasili naših desničarjev skromno poudarjanje razvoja *ravnopravnosti narodne i versko-nravne vzgoje mladine — za prenapete prestolnemu govoru protivne, strankarske težnje* ter iste kot take povse *zavrgli*, ste i vi Poljaki z njimi potegnili ter *glasovali zoper nas*, v dijametralnem protislovju z vsem dosedanjim parlamentarnim delovanjem svojim.

Da, da! zaista daleč zašli ste Poljaki, da se drznete nemškim *falcijozom* z Dunajskimi punktacijami fakično *odobravati vrhunec* njih neznosne *nemške nadlade*, svojim starim izkušenim zaveznikom pa sedaj mahom v *pregreho* štejete njih *najskromnejše i najpoštenejše težnje*, katere pomagali ste jim poprej sami braniti 12 let.

III.

K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

(Dalje).

Gledé na koledar, *specijalno velikonočni praznik*. (Nadaljevanje). Ako pa je koledarska komisija kljubu neprekosljivi, preprosti, lehkomumljivosti in rabljivosti, kakor tudi

No dobro zapomnite si g. doktor, da ne moremo mi zapadni i južni Slovani, kakor tudi nemški i češki konservativci v tej stvari z vami niti za vami iti, ker mi ne moremo *nikoli* odreči se — radi sklede ekonomične leče — našim poštenim, povse opravičenim ter ustavno nam zajamčenim težnjam. Mnogi poštene rojaki vaši, n. pr. dr. Čerkavski, dr. Rutkovski, Pininski, Javorski... kakor vaši Rusini i Rumuni, Staročehi so v tej stvari povse na naši strani, torej utegne zgoditi se, da končno ne bode glasoval za Vašo narodno bezbarvno, no v svojem bistvu ipak nemško (ali nemško-poljsko) *hegomonsko adreso nikdo*, razven nemške-poljske, židovsko-liberalne frakcije dr. Madejskega. Ta prečudni vitez kompromituje svojimi neslanimi govori pri vsakej priliki vas Poljake, kakor nas ostale Slovane, nemškim falcijozom jednako vedno zahtevaječ: da naj se mi zapadni i južni Slovani zadovoljujemo bez kraja i konca le z ravnopravnostjo narodno „na papirju“, česar ne moremo nikakor dalje trpeti, ker naveličali smo se uže do kraja tega *praznega papirnatega slépila*, kakor ne bi izvestno ni vam Poljakom v narodnem oziru zadoščevala takova zgolj papirnata *„fata morgana“*.

Skoro jednako na slabem je naša stvar gledé druge preporne točke, t. j. gledé *konfesionalne*¹⁾ šole na *narodnej* podstavi. Ako se namreč bez vsega zadržka dozvoljuje nemškim luteranom i Židom konfesionalna šola v njih jeziku, zakaj se neki ne bi to tudi *katoličanom* sploh, i *Slovanom* še *posebe v njih jeziku učinilo*, ko je obojih skupaj 7/8 prebivalstva monarhije naše?²⁾ A. D. P.

¹⁾ Naše stališče je znano; mi zahtevamo nacionalno-avtonomne organe za vsak narod posebe; ti organi bi najbolje skrbeli, da bi se podelila tudi katoličanom ne samo narodna, ampak tudi prava konfesionalna šola, ki bi vzgojevala versko-nravstveno. Ravno to, da so nemški konservativci po Dipauli-ju zahtevali poseben odstavek za konfesionalno šolo v adresi Bilinskega, dokazuje najbolje in jako žalostno, da niti Hohenwartov klub ne misli na izvršbo narodne avtonomije. Op. ur.

²⁾ V koncu tega „odprtega pisma“ je nasvetoval naš č. g. avtor, kakó naj bi se dobila primerna večina za izpremembo poljske adrese, oziroma za popolnoma novo adreso; to priporočilo sedaj tu izostane, potem ko je zbornica poslancev v dan 8. maja na nujni predlog predsednika dr. Smolke jednoglasno odklonila vsa katero adreso. Op. ur.

O kritiki dra. Mahniča.

zaradi drugačnih važnih dobičkov na cerkvenem in znanstvenem polju, ki jih daje stari julijanski koledar, priporočala in dognala reformo tega koledarja, po kateri so izginile zgornje prednosti, in je to storila jedino zato, da bi dosegla soglasje reformovanega koledarja z nebnimi prikaznimi, katero soglasje pa bi bilo jedva komu kazalo posebnih dobičkov, kar pa je tudi spodletelo, in bi se ne bilo posrečilo niti pri rabljenju zanesljivejših astronomskih tablic: dá se to razlagati

jedino iz tega, da so začeli od XIII. stoletja zahtevati preustrojenje koledarja, in da so ta zahtevanja vedno bolj poučevali, kolikor bolj se je širilo stremenje po reformi na skupnem polju cerkve. Te zahteve, kakor smo dokazali zgoraj, so mnogotero izrekli sosebno komputisti ali astronomi duhovnega in posvetnega stanu, in so se te zahteve zagovarjale celó na štirih velikih konciljih, Lateranskem, Konstanškem, Bazeljskem in Tridentinskem; poslednji jih je priporočal papežu v poštovanje, in rimski Apostolski stol jih je pač hotel poštovati, ko je izvršba koledarske preustrojitve izročil komisiji, sestavljeni iz strokovnjakov vseh, k zapadni cerkvi pripadajočih znatnejših narodov, specijalno italijanskega, francoskega, španskega in nemškega¹⁾ naroda, in ko je potrdil dotične predloge, stavljene na podstavi mnenj ali sodeb, katere je zahteval od državnih in znanstvenih zastopnikov teh štirih nacij.

Utemeljenje te trditve podaja uže § petemu lista (bule) Gregorja XIII „Inter gravissimas“²⁾ cdgovarjajoča sestava koledarske komisije, v kateri so delovali poleg predsedujočega kard. nala Sirllela in njemu kot svetnika pridane škofa (Episcopus montis regalis, kmalu potem kardinal) Vincenija Lavreja, kakor tudi, najbrže zaradi svojega znanja astronomijske literature Arabcev in Kaldejcev poklicanega patrijarha Necmet-Alla-e dva Italijana, in po jeden Francoz, Španec in Nemec in so celó svojim podpisom pri zgorej navedenem komisijem poročilu posebe priložili svojo narodnost.³⁾ Isti §. 5 navaja zajedno kot vzrok zgorej razloženega zaslišanja katoliških vladarjev in imenitnih vseučilišč o načrtu koledarske reforme namero papeževo, enakomerno vseh dostajajočo se zadevo tudi skupno izvršiti po nasvetu vseh.⁴⁾

Ta del bule se ne more razumeti krivo. Papež je menil, da je dolžen pričeti reformo koledarja, proti nesoglasju katerega z nebom so se vedno pritoževali, in da je dolžen v ta namen sestaviti posebno komisijo iz zastopnikov vseh interesovanih večih zapadnih narodov, da bi ustregel želji narodov, oziroma novi nameri Tridentinskega koncila, ki je nastala vsled te želje.⁵⁾ Vendar pa se je obotavljal odobriti reformski načrt Lilio-v, ki ga je komisija spoznala primernim, predno

¹⁾ K nemški naciji so prištevali vsled postopanja na Konstanškem koncilju, kakor se razume samo po sebi, vse v nemško kulturno okrožje spadajoče manjše narode, Madjare, Poljake, Čehe, Slovake, Ilirce (Hrvate in Slovence), lužiške Srbe in Litvance.

²⁾ Bula je datovana Sexta Calendas Martii, in dotično mesto §. 5 se glasi: „Viros ad Calendarii emendationem adhibuimus in Alma Urbe harum rerum peritissimos, quos longe ante ex primariis christiani orbis nationibus delegeramus“.

³⁾ „Ego Seraphimus Olivarius Rotae auditor Gallus, Ego Christophorus Clavius professor Soc. Jesu Germanus, Ego Petrus Ciaconius Hispanus“.

⁴⁾ To mesto v §. 5 bule se glasi: „Novam hanc restituendi Calendarii rationem exiguo volumine comprehensam ad christianos principes celebrioresque universitates paucos ante annos misimus, ut res, quae omnibus communis est, communi etiam omnium consilio perficeretur“.

⁵⁾ Eksordij večkrat ponovljeno navedene bule „Inter gravissimas pastoralis officii nostri curas ea postrema non est, ut quae a Sacro Tridentino Concilio sedi Apostolicae reservata essent, illa ad finem optatum, Deo adiutore, perducantur“ pravi to izrecno, in se isto še pobježi razpravlja v neposredno sledečih §§. 1–5.

bi pozvedel mnenje katoliških vladarjev in vseučilišč, torej državnih in znanstvenih zastopnikov narodov, katerim je bil določen služiti reformovani koledar. Med mnenji ali sodbami, došlimi od vladarjev in vseučilišč, jih je bilo pač pa le jako malo, katera bi bila popolnoma pritrdila reformskemu načrtu; pa ravno takó malo se jih je izjavilo za nepremeno pridržanje starega koledarja z ono odločnostjo, kakor zgoraj navedeno mnenje Sarbone. Velika večina mnenj je bila za reformo, katera, kakor rečeno, je bila od XIII. stoletja postala priljubljen predmet, in ta mnenja so se razločevala drugo od drugega jedino v tem, da so se izjavili nekateri, da reforma seza predaleč, v tem ko so drugi mnogo radikalnišo reformo imeli za neizogibno potrebno ali so hoteli, da se reforma izvrši vsaj drugače.⁶⁾

⁶⁾ To dejstvo ni soglasno s §. 5 uvodilne bule, v kateri se nahaja mesto: „Novam hanc restituendi Calendarii rationem exiguo volumine comprehensam ad christianos principes, celebrioresque universitates paucos ante annos misimus, ut res, quae omnibus communis est, communi etiam omnium consilio perficeretur; illi cum quae maxime optabamus, concordare respondissent, eorum nos omnium confessione adducti, viros ad Calendarii emendationem adhibuimus“. Ali to mesto ina svojo osnovo v komisijem poročilu, v katerem je citati: „quoddam itaque compendium novae rationis restituendi calendarii ad catholicos reipublicae christianae principes, primariasque academias non ita pridem misit illosque de ea re sententiam rogavit (Summus Pontifex), qui pene omnes partim literis suis, partim eruditorum hominum scriptis calendarii atque anni emendationem non laudant solum, sed etiam urgent Summum Pontificem orando, obsecrando, hortandoque, ut munus olim susceptum a maioribus suis, optato tandem expleat. Illam quoque novam ab Aloysio Lilio olim excogitatam restituendi calendarii rationem sive cyclum epactarum omnes, quotquot quale sit animadvertenterunt, certe probant, praeterquam paucos, qui abiectis cyclis lunaribus, ad hoc usque tempus ab Ecclesia religiose retentis, eam in varias, difficillimas astrologorum rationes concludere et continere vellent. E. ii quidem, quamquam epactarum cyclo astronomicas tabellas praeferebant, eundem tamen cyclum propter perennitatem faciliusque rationem corrigendi errores, qui deinceps oriri possunt, ceteris aliis anteponebant“.

To je naglašal uže dr. Kaltenbrunner v svojih prispevkih k gregorijanski koledarski reformi l. c. pag. 41 z naslednjimi besedami: „S concorditer consentire“ vladarjev in vseučilišč bule „Inter gravissimas“ in pri Klaviju ni ravno tako gladka; ta izraz se je mogel opirati jedino na obliko dvorljivosti, ki je bila potrebna nasproti Svetemu očetu, ni pa se mogel opirati na dejansko vsebino došlih mnenj; kajti videli smo, da jedno samo vseučilišče je brez ustorno odobraval, in tudi kralji, kakor francoski in španski, pritrjujejo le ustorno“. Ako pridenemo še k temu, da je portugalski kralj mnenje svojih astronomov, katero je odločno obrneno proti Liliove reformskemu načrtu, predložil do cela hladno brez opomnje, torej se vsaj molče razkril kot nasprotnik reformskega načrta: vsiljuje se nam nehoté slutnja, da je imela komisija posebne razloge zato, da v svojem poročilu do papeža ni samo zamolčala močne opozicije proti preustrojitvenemu načrtu, ampak da je stvar opisala celó takó, kakor da bi bili vsi odobrili reformski načrt, izjemši nekoliko radikalnih reformcev, ki pa, dasi bi radi videli odstranjeno vse cikličko bistvo, vendar ne morejo, da bi od Lilio-a projektovanega cikla v pogledu na njegove mnogotere prednosti ne cenili više od drugih; v tem ko se je vendar, kakor smo dokazali zgoraj, mnogotero ravno epaktički cikel Lilio-v razlašal zeló komplikovanim, težkumljivim, negotovim, s kratka

Še le na podstavi te na novo razodete želje reforme starega julijanskega koledarja je isto izvršil papež Gregor XIII, in je reformovani koledar v zapadni cerkvi tristo let malo ne izključno v rabi. V tem pa ko se je zapovedala ta raba za zapadne katolike, ni rimski Apostolski stol ukrenil ničesar, da bi odstranil stari julijanski koledar pri katolikih vstočnega obreda, da, on jih je branil in jih brani v nadaljnjem rabljenju tega koledarja, k čemur se še povrnemo. V pogledu na to dejstvo je bilo tudi vznemirjenje protestantov na podstavi, kakor da se jim hoče vsiliti od papeža reformovani koledar, vsekakor neopravičeno, in ni zatorej od protestantske strani proti reformovanemu koledarju zapričeti dolgotrajni boj nastal iz stremljenja, varovati nezavisnost protestantov, ampak, kakor bomo videli, iz popolnoma drugih tendencij.

Koledarsko reformo je sicer poštovati, kakor smo dokazali zgorej, in je posebno naglašala tudi Pariška Sorbona, kot del obče cerkvene reformacije (*Reformatio ecclesiae in capite et membris*, kakor so se izražali od XV. stoletja); zatorej so se sosebno pripadniki pozneje z večine k protestantizmu pristopivših germanskih narodov potegovali za to reformo, in je bilo po takem mnenje ali predpolaganje pač opravičeno, da se reformovani koledar sprejme ravno od protestantske strani z zadovoljstvom, sosebno ko so se mogli

neprikladnim. Slutnja postaje gotovost, ako pomislimo, da komisijsko poročilo popolnoma zamlčuje tudi zgorej navedeno silno in do secesije povečano opozicijo jednega njenih členov, ravno proti projektovanemu epaktičnemu ciklu, poudarja pa popolno soglasje s komisijskim operatom vseh členov komisije; da se nadalje zgorej navedena odločna opozicija Šarbone proti skupnemu načrtu reforme takisto zamlčuje popolnoma, dasi ravno je bil pomen te korporacije obče znan ne samo za Francijo, ampak za skupno cerkev.

Čudno je tudi drugačno postopanje komisije, sosebno njeno omahovanje in prenačkanje del, katero je šlo takó daleč, da se je reformovani koledar leta 1582 uvedel nepopolen in brezprave utemeljitve. V medlih kanonih, ki zastopajo za silo utemeljitev, kaže se sicer še jedenkrat na „*Liber novae rationis restituendi Calendarii*“, kateri da obseza obširno utemeljenje; no ta ni zagledal nikdar belega dne, ker so utegnili meniti, da bi bilo njegovo priobčenje nevarno gledé na vsestransko naskakanje proti reformovanemu koledarju. Ta Liber pa bi bil imel priobčiti se istočasno z uvedenjem koledarja; kajti imel je podati veliko velikonočno tablico, katero tudi komisija zaznamuje kot bistveno sestavino reforemskega dela, kakor tudi „*Tabula epactorum expansa perpetua*“, ki sestavlja nedotakljivi del koledarskega dela, zlasti ko je od te tablice, katera nekako zmanjšuje težavnost določevanja lune starosti, zavisna v uvodilni buli izrečena perpetuiteta koledarjeva, in ko kanon 2 poudarja izrekoma, da to ravno obseza Liber. Da je komisija postopala prenačkanje, dokazuje označevalno pač tudi ta jednako čudna okolnost, da po komisijskem poročilu se je imel istočasno z reformovanim koledarjem tiskati in razposlati tudi temu koledarju pri-krojeni martirologij, kar se tudi izrecno obeta v § 12 uvodilne bule; dejanski pa je še le papež Sikst V. dal v tisk in razposlal „*Martyrologium Romanum ad novam Calendarii rationem et ecclesiasticae historiae veritatem restitutum cum notationibus Caesaris Baronii Sorani Romae 1586*“. In vendar je hotela komisija, kar je pač čudno, uvednje reformovanega koledarja katero je bilo prvotno obečano za leto 1582, preložiti na prejšnje leto (1581), od česar je pa zopet odstopila pozneje.

pri tem opirati tudi na izrek Luterjev.⁷⁾ Kljahu temu nam ni znan noben korak papežev, ki bi z nekoliko zanesljivostjo dal sklepiti na namero, protestantom vsiliti reformovani koledar. Potem ko je bil reformovani koledar uveden na Italijanskem, Španskem in Portugalskem v dan, določen v uvo-

Utegne biti, da prevelika gorečnost komisijskih členov za reformo, kateri je bila posvetila mnogo let svoje moči, morda tudi strah od strogo cerkvene stranke, katera ni bila zastopana samo v Pariški Šarboni, ampak gotovo tudi v Rimu, sta mnogo zakrivila na naglosti, s katero so delali na reformi, in da sta torej preveliko gorečnost in pa strah kriva tudi menj resničnega opisovanja stvari do papeža, kakor tudi prenačkanja komisijskih del in pač preranega uvedenja reformovanega koledarja; kajti poslednji nima ne prave utemeljitve, niti ni popoln; da, pregorečnost in strah sta utegnili biti sokriva, da se ni izpolnilo niti izrečeno obetanje uvodilne bule. Če pa pri tem ne preziramo dejstva, da isti kardinal Sirlet, kateremu je bilo izročeno vodstvo koledarske reforme, je uže prej za papeža Pija V. vodil ustavo novega brevirja od leta 1568, torej je bil zakrivil v komput istega brevirja pridejano, vsekakor popolnoma zagrešeno korekturo starega julijanskega koledarja, katero smo mogli razložiti zgorej pod z): pač ne grešimo, ako mislimo, da so istega kardinala, kateremu je moralo biti do tega, da se z uvedenjem reformovanega koledarja odstrani huda napaka, ker pozabi popolnoma, vodili tudi osebni povodi, da je delal na kar možno naglo dovršenje koledarske reforme, in da je v tem smislu porabljal svoj merodavni vpliv v komisiji. V tem mnenju nas potrjuje to, da reforme koledarja, kateri je nedotakljiv del brevirja, so se lotili izrecno na podstavi Tridentinskega „*Decretum de indice librorum, catechismo, breviario et missali*“ za Pija V leta 1568 povodom izdanja novega brevirja prvokrat, in za Gregorja XIII leta 1582 drugokrat, v tem ko se stvar pač pod vplivom Sirleta uredovane uvodilne bule „*Inter gravissimas*“ v §. 53 popisuje takó, kakor da bi se za Pija V izvršena reforma brevirja ne bila dostajala koledarja čisto nič. Mi smo zgorej z navedenjem doslovnega teksta, posnetega iz komputa brevirjevega, dokazali celó ravno nasprotno; zatorej moremo to, da je tekst uvodilne bule takošen, razlagati jedino takó, da namerja, da bi se pozabila leta 1568 storjena napaka. To se je z gregorijansko reformo doseglo dejanski, na napadni komput za Pija V reformovanega koledarja ni mislil nihče več, in, da bi se ta brevir odstranil popolnoma, dal je papež Sikst V leta 1587 novo izdanje brevirja, v katerem sta komput in Kalendarij izpremenjena primerno.

⁷⁾ Luter v svojem traktatu „*Von den Concilien und Kirchen*“ govori pri razkladanju, dostajajočem se I Nicejskega koncila tudi o velikonočnem prazniku in o koledarju v obče, kateri, kakor pravi, *potrebuje reforme*. To reformo, ker koledar skupno tudi z velikonočnim praznikom nima čisto nič opravičiti z vero, naj bi izvršila izključno posvetna oblast, da pa bi se izognili zmotam v posvetnih rečeh, naj bi jo izvršili povsod jednoglasno in istočasno. To da je, ako ne nedostaje zaresne volje, izvršiti jako lahko, ker so astronomi uže „fino“ preoravali, torej je potreba samo še izpisovanja in pa zaukaza potentatov. Pri tem primerja od Nicejskega koncila odobreno velikonočno pravilo s staro suknjo (v Mojzesovem zakonu utemeljenim pomladanskim ščipom), katero so zakrpali z novo cunjjo (nedeljo po velikonočnem ščipu), kar provzročuje nepretržno porjenje ali luknje; torej da bilo prikladno, Veliko noč jednako Božiču izračuniti po solnčnem tečenju, torej postaviti v določen dan meseca. Ko bi se pa vladarji ne udali zato, da bi uredili to žalostno zadevo: naj se Velika noč ziblje dalje do sodnjega dne. Pojde tudi takó, ako je držala stara suknja uže nad 1400 let, držala bode i dalje. (Lutheri Opera ed. Walch. par. XVI pag. 2676 sq. Prim. Piper Geschichte des Osterfestes seit der Gregor. Kalenderreform pag. 64).

dilni buli, in dva meseca pozneje tudi v Franciji, je bilo pač iz Rima siliti nato, da se uvede tudi pri katolikih nemškega cesarstva, in da se odstrani med njimi v koledarskem vprašanju čez mero huda razdejanost, zajedno da se zabranijo konflikti med duhovnimi in svetnimi gosposkami, kakoršni so pozneje dejanski nastali celó v prednjih avstrijskih deželah⁸⁾. In to naravno siljenje papeža in njegovega poslanika pri cesarju Rudolfu, da bi se priobčil reformovani koledar, so protestanti razkladali takó, kakor da bi bil papež hotel reformovani koledar vsiliti njim.

Od ničesar ni bil rimski Apostolski stol bolj oddaljen, nego od tega, kakor bi se bili mogli protestanti preveriti

⁸⁾ Kolika da je bila razdvojenost med katoliki, celó med škofi nemškimi, kaže to, da, v tem ko so vojvoda Viljem bavarski in z njegovim posredovanjem škofje Salcburške cerkvene provincije naznanili cesarju svoj sklep, da uvedejo reformovani koledar v svojih svetskih in duhovnih ozemljih úže februarja 1585, med volilnimi knezi pa, katere je cesar 20/30 decembra 1582 pozval za sprejetje istega koledarja iz ozirov na njegovo matematiško utemeljitev, kakor tudi na občeje s sosednimi narodi, je jedini nadškof Trierski odgovoril pritrdjevalno; drugi katoliški volilni knez (nadškof Mogunski) je pa naglašal, da je brezuslovno potrebno jednoglasno postopanje, in je predlagal, da naj se snide deputacija, ko bi bili drugi knezi sploh naklonjeni stvari, drugače da ne more svetovati priobčeje koledarja. Ko se je cesar klubu temu 4/14 septembra 1583 lotil publikacije z okrožnicami, katere je pa kmalu prenehal razpošiljati; takoj je škof Speierski izjavil svoje največe obžalovanje nad tem da je zaviran izvršiti cesarski ukaz, ko je prisiljen zaradi miru, ozirati se na svoje sosede; in v istem smislu so odgovorila tudi mesta Regensburg, Normiberg in Strasburg, v tem ko prek in prek protestanski knezi niso dali niti odgovora.

úže iz uvodilne bule „*Inter gravissimas*“. ako bi ne bili s svojo opozicijo sledili do cela drugim ciljem. Saj poudarja bula v §. 1 in 2, da Tridentinski koncilj zaradi nedostatnega časa je med drugimi zadevami tudi reformo brevirja in dosledno koledarja, ki je jeden del brevirja, prepustil rimskemu Apostolskemu stolu, ki se je ravno na tej podstavi lotil preustrojenja; ni se torej moglo dvomiti, da reformovani koledar je določen jedino za katolike, vezane po sklepih Tridentinskega koncilja, duhovščina katerih je dolžna rabiti brevir, torej, nikakor ne za akatolike (nekatolike), dà, niti ne za katolike vstočnega obreda. V §. 5 bule se zahtevanje mnenj vladarjev in vseučilišč o reforemskem načrtu utemeljuje z namero papeževo, zagotoviti sodelovanje pri koledarski preustrojitvi vseh, katerem bode rabiti reformovani, koledar, in to kaže v pogledu na okolnost, da so bili dejanski za svoje mnenje vprašani jedino katoliški vladarji in vseučilišča, zopet samo na to, da reformovani koledar ni bil nikakor določen za protestante. Jednako govore tudi v buli nahajajoči se izrazi „*praecipimus et mandamus*“, kakor tudi „*sub excommunicationis poena*“ in „*Nulli ergo omnium hominum liceat*“ nesporno zato, da Rim pri uvajanju reformovanega koledarja ni mislil na protestante, kateri so se, kakor znano, za ukaze papežev brigali ravno takó malo, kakor za ekskomunikacijo, kateri so bili úže tako davno zapadli ravno zaradi svoje neposlušnosti.⁹⁾ (Dalje pride.)

⁹⁾ Nekaj podobnega je poudarjal nasproti protestantom úže spis: „*De Calendario Gregoriano apologetica Doctoris theologiae Disputationi Tübingensi opposita et in Academia Moguntia anno MDLXXXV proposita*“. Moguntii 1585“.

Adresa Mladočehov.

Adresa Mladočehov je po logični zasnovi, po bogati vsebini, po odločnosti oblike in po znamenitosti naštetih in poudarjenih točkah prvi izmed prijavljenih načrtov drugih adres. Ako kateri izmed teh načrtov, zaslužil bi bil ravno načrt adrese Mladočehov, da bi bil dobil večino vzbornici državnih poslancev. Zato pa te adrese nikjer ne napadajo, ampak samo prezirajo nemške stranke, ker jih bode, da so Mladočehi razodeli odličan program; desničarji slovanski pa, ker so se na lastno in škodo vseh Slovanov zarotili, da ne bodo vodili z Mladočehi. Torej se naj zrejši in naj boljši načrt adres za državni zbor ne bi bil nikakor poštevati; toda svojo vrednost ohrani, in slovanski narodi se bodo spominjali, da so v tej kaotični dobi, ko prekucujejo v državnem zboru posledice in vzroke, ko hočejo s silo zatreti težnje slovanskih narodov po izvršbi ustavnih fundamentalnih členov, jedino Mladočehi bili toliko odločni in možati, v dostojni obliki razodeti, kakó se je stvarij lotiti, ako hočejo zadovoljiti narode in takó najbolje služiti celokupnim državnim interesom.

Jedina in z drugimi načrti adres obča napaka je tudi pri adresi Mladočehov ta, da zahtevajo sicer za vse narode

popolno enakopravnost, ne povedó pa, po kakih organih bi se izvršila, temveč poudarjajo povsod pristojnost deželnih zborov. Samo jeden stavek daje slutiti, da tudi Mladočehi si mislijo po posebni poti izvršbo narodne enakopravnosti, ko izražajo nado, da se najde *podstava dogovorom in krog kompaciscence*, ki je potreben za tako akcijo. Po takem se celó v tej glavni točki približujejo Mladočehi boljšemu stališču, in to je verovati tolko bolj, ko je med njimi takih, ki so sami dokazovali potrebo posebnega organa za izvršbo narodne enakopravnosti.

Gledé na važnost izjav, podanih v adresi Mladočehov, priobčimo mi tretji odstavek in zadnji del te adrese. Ta dva kosa se glasita:

Mi vsi imamo po Vašem Veličestvu projavljeno preverjenje, da vsakemu domoljubu se spodobi staviti prospeh občni nad prospeh strank in da skrbij za skupne interese ni nikdar rušiti s strankarskim stremljenjem. Ali za trajno in vspešno udeleževanje tega domoljubnega mišljenja potreba je vstvariti *določena tla, na katerih stoječe med seboj tekmujejo nacijovalne, verske, politiške in gospodarske skupine*

se skupno oprosté tlačeče jih zavesti, da se od teh ali onih izmed teh skupin vsakrat in uže naprej zahteva **razmerno večja mera sebezatajenja in opuščanja lastnih interesov, nego od ostalih.** Ta tla vstvariti je cilj reforme ustave in uprave te države, po kateri reformi mi težimo neprimično.“

Po tem našteva adresa razne gospodarske točke, katere je potrebno razpravljati v državnem zboru, dokazuje v daljših odstavkih potrebo, da se čim dalje razširja volilno pravo s ciljem do občega volilnega prava, dokazuje potrebo več svobode tiskane in govorne besede nasproti nacijskim, verskim in političnim skupinam, ali ravno tako tudi nasproti gospodarskim slojem, seosebno pa delavcem; dokazuje nadalje potrebo, da se šolstvo podpira zlasti med *slovanskimi* narodi v taki meri, kakor med Nemci. Opozarja naposled na to, da ne samo Dunaj, ampak tudi druga glavna deželna mesta je treba razvijati in podpirati.

Na to sledi poslednji del in je ta-le:

„Vaše Veličestvo! Da se Vaše Veličestvo tako vzvišeno poziva na domoljubno, strpljivo in miroljubno, nepristransko vzajemno sodelovanje strank, vzbudilo je v naših srcih glasen odmev. V prestolnem govoru zopet izjavljena namera Vašega Veličestva sedanje protivnosti olajševati ter ta cilj učiniti predmetom neprestanega prizadevanja vlade, kakor tudi naša vedno nezmenjena radovoljnost na temelju popolne ravnopravnosti vseh narodov te države pogajati se o pomirjenju, vzdržuje v nas odkritosrčno nado, da se končno najde ona podloga dogovorov in kompaciscentov, katere zahteva ugoden razvoj te akcije ter da se preplemenitemu prizadevanju Vašega Veličestva posreči, srečno dovršiti delo državi in njenim narodom tako znamenito važno.“

Radostni zadoščenjem pozdravljamo izraz jednake očetovske naklonjenosti in ljubezni Vašega Veličestva za vse narode te dežele kakor tudi izraz najviše volje, poštovati mnogotere razmere pojedinih kraljestev in dežel ter varovati in pospeševati jednako pravo pojedinih narodov.

Vaše cesarsko in kraljevo Veličestvo! Globoko nas prešinja prepričanje, da je neomejeno čuvanje ravnopravnosti vseh narodov, kateri so v zasvedočenosti vernosti in udanosti spojeni pod žezlom Vašega Veličestva, neizgibno uslovje notranjega prosperanja in razvoja te države, katera z ozirom

na to, da ni narodno jednotna, utegne samo na ta način uporabiti mogočno silo narodne misli v svoj prosep.

Mi bi se zatorej pregrešili proti svoji dolžnosti opustivši na stopnicah najvišjega prestola v poštljivi udanosti odkrito izpovedati svoje domoljubno prepričanje, da imamo dosedanje upravo narodnostnih razmer posebno v jezikovnem vprašanju ter tej odgovarjajočo vladno politiko za nesposobno doseči to svrhu.

Mi obratno vidimo v vladnih naredbah v največjih in pa tudi v teh, ki so na videz najmanjše, jasno prizadevanje, jeden jezik stvoriti občinim in vladajočim, ostale pa stlačiti na najskromnejšo mero neizogibnosti ter s tem narode, kateri so Vašemu Veličestvu in Najv. cesarskemu rodu v dobrih in zlih dobah neomejno udani, postaviti v vrsto ne-polnopravnih podanikov te države. Upravne potrebe navajajo se v obrambo tega stanja, ki je v nasprotju ne samo s starejšimi zakonskimi redi, ampak tudi s sedanjo ustavo samo, navajajo se na tak način, ki nam priča o neznanju pravega namena državne uprave ter je v nasprotju z veljavnim redom v nekaterih deželah te države.

Da vladna politika, ne brigajoč se za preplemenite namere kakor tudi za Vašega Veličestva očetovsko prijaznost in ljubezen opetovano in ob vsaki priliki izjavljeno, ne dela na to, da bi izvedla rešenje narodnostnega vprašanja na naznačene poti, to mi tem bolj obžalujemo, ker je ravno taka pravična rešitev med najvažnejšimi uslovji za ono vstvarjenje državne ustave, katero čuvajoč jednoto celote od nas popolnoma priznane, napravlja prostor kar možno svobodnemu gibanju delov te celote, in katero jedino odgovarja zgodovinski misli in različni narodopisni in zemljepisni sestavi te države, poleg tega pa jedino odgovarja vročemu in globokemu državnopravnemu prepričanju celega češkega naroda, katero je Vaše Veličestvo najmilostljiveje blagovolilo priznati, in katero je bilo v poslanski zbornici te dni slovesno zasvedočeno.

Prešinja naš domoljubna zavest, da se, težeč za ravnopravnostjo vseh narodov in za avtonomističnim vstrojenjem državne ustave, ne dotikamo nikogar pravic in prospeha, da si mariveč prizadevamo doseči svobodni, čvrsti in posebni razvoj posamičnih narodov in dežel ter organične jednote in moči celote.“

Ruske drobtinice.

Съ миру по пиѣтъ, голому рубѣха.

Sindikati mnogih ruskih bank je prevzel konverzijo jednega dela 6% posojil „zemeljskih bank“ v 5%, kar bo na veliko korist poljedelcem, posebno večim.

Ministerstvo pravosodja predložilo je „Gosudarstv. Sovětu“ načrt za odgovornost, ako bi se kristijani pokopali brez cerkvenih obredov. Predlaga kazen od 3 tednov — 3 mesecev, ako se je mogel duhoven zvati, pa se ni.

V Rusiji je nad 150.000 krčem, iz njih okoli 100.000 v selih in vaseh. Poleg njih so še *tajne* krčme. Žalostno je, da so tudi žene začele — preveč piti. Na jedno cerkev štejejo 4 krčme, na jedno šolo sest. Ako pomislimo, da so te cerkve le župne, da se „časovnice“ (kapelice) med cerkve ne štejejo: postotek krčem gotovo ni večji nego pri nas; še manjši je.

Angleška agitacija za ruske Žide zdela se je izdatelju „New-

York-Herald" jako sumljiva. Šel je sam v Rusijo in videl, da je n. pr. v Petrogradu in Moskvi polno Židov, vršecil tam kulturno zadačo na korist — svojih žepov čisto mirno. Zanimiva je tudi njegova izjava, da je oni Cannan, ki je pisal o „sibirskih užasih“, sam izrazil se pred potom v Rusijo, da, če najde v Sibiriji le „črne točke“, skuje si *premoženje* iz njih. In to je tudi dosegel — poštteni gentleman — na škodo resnici, kakor so potem dokazali mu Angleži, Amerikanci in Francozje.

Govoreč o širčnem se po Evropi „rusofilstvu“ vprašuje „Czas“, na čem se snuje to „očarovanje“? „Morda na velikanskem prostranstvu, katero dopolnjuje *jedina* samodržavna volja, ali pa na neverjetnih bogastvih tega posebnega sveta ali pa na izključnem stroju in organizaciji?“ „Czas“ na ta svoja vprašanja ne odgovarja, mari le izjavlja, „da je tu jačeči se kult najžalostnejši znak in nevarnost konec tega stoletja“!

15/3 (st. st.) umrl je pesnik P. A. Kozlov. Rodil se je 23/3 1841. l. bogatih starišev. Pisal je rad male lirске pesmi, zložil tudi napeve mnogim svojim „romansom“. Najbolj pa je znan kot darovit prevodilec Byrona (prevel je jako točno po izvirniku: Manfreda, Don Juana in 3 pesmi Child Harolda, katere jako hvali kritika).

Nikoli ne moremo ponavljati dovolj velikega greha našega stoletja, da se je posestnik lehkoumno prepustil — nejednaki borbi za obstanek z inostrano *kapitalistično* konkurencijo in s kapitalizmom v obče. Sedaj vidi, kdor ima oči, in sliši, kdor ima ušesa, da se zemeljno posestvo v celi Evropi bori „na življenje in smrt“, a z njim tudi *osnove* sedanjega društvenega reda. Grešilo se je tudi v Rusiji veliko preveč: tudi tu so posestniki, kmetje in graščaki, bili nekako prepuščeni — naravnemu razvitju stvari. Kmete štiti njihova občina, ali gospoda so se strašno zadolžila. Motijo se pa oni, ki mislijo, da je to zakrivila lehkoumnost, ne zakrivil je „naravni tečaj dogodkov“. „Kmetstva in dvorjanska“ banka pomagati, ali velikokrat tudi oni rešiti ne moreti. Zato so že lani umanjili letna plačila dolžnikov kmetске (krestijanske) banke za 50 k. od 100 r. (kovinskega dolga). Tudi druge zemeljne banke so odločile, da ne bodo izdajale več 6% zakladnih listov (Pfandbriefe) s 1. julija t. l., a stare dolge hočejo iz 6% konvertovati same banke v 5% do 75 mil. r. Odplačuje se pogašenjem. Najbrž bode tudi s početka 5% za posestnike — preveč. Ali veliko laglje jim bode gotovo.

Poznavalci zemeljnih odnošajev v ruski Poljski so sicer priznavali, da vlada skrbi za poljskega kmeta. Ali kredit, ki ga omogočuje, še kmeta ne more rešiti, ko preži na njegovo zemljo — Žid. Za to so Poljaki in Ruski želeli že davno, da ne bi zemlja prehajala v židovske roke, ker potem se mora Poljak seliti v Ameriko ali robovati Židu. Sedaj se čuje, da se ukrene potrebno, da zemlja ne bode prehajala v židovske roke. Radovedni smo, kako se bode rešilo to vprašanje tako, da se ne bi lahko moglo grešiti proti zakonu!

V južnih in „maloruskih“ gubernijah so tkzv. „nedeljne banke“. Izzvala jih je potreba malega kredita. Posojujejo male vsote na menjice in pišejo navadno posojilo na menjici še jedenkrat toliko, nego je bilo v resnici. Potem se odplačuje vsak teden z velikimi obrestimi. Ljudje plačujejo, ker bi ne dobili nikjer posojila, ako bi ne plačevali oduševskih obrestij: tako soglasni so med seboj ti — bankirji. A te banke, držeče prebivalstvo v krempljih, ne plačujejo od teh operacij nikakega davka, četudi imajo navadno toliko dela, kakor kaka prava banka. A denar je velika moč, in ta moč

vpliva tudi — na javno upravo in na sodnije — na korist oduševstva. Za to je ministerstvo notranjih del začelo preiskovati te odnošaje, da — pomore.

Selske banke je dopustilo ministerstvo notranjih del za poskušnjo in sicer tako-le: neka zemstva južnih gubernij snejo „vôlosti“ (občini) dajati po 3000 r. za glavnico novi banki in sicer brez obrestij. Odplačuje pa se to posojilo od dobička. Obresti za posojila plačujejo kmetje 4%. Glavna zadača teh bank je ta, da se pomore kmetu pri plačevanju davkov in drugih plačil občini itl., da ne bi *moral* kmetje prodajati žita preceno in da bi si pomagali o slabih letinah. Tudi smejo banke dajati posojila kmetom za mala obrtno-kupčijska podjetja od 3 do 300 r.

Ukazom od 5/4 t. l. odrejen je odkup vseh 5% obligacij 1. iztočnega posojila l. 1877 na nom. vsoto od 180,401.550 r. tako, da se izdajo nove 4% obligacije notranjega posojila. Torej nov korak za zboljšanje r. financij! Tečaj raste in — Nemci srditi računajo, koliko so že izgubili radi tega tečaja, koliko v argentinski republiki, kamor so bili vtekli svoje zlato, ko so hoteli Rusijo vgnati v kozji rog ter „na vrat na nos“ prodajali ruske pap. rublje in ruske vrednosti v obče v brezumni igri na „poniženje“. In gg. nemški in angleški bankirji so *vedeli*, da ta mila, premila argentinska republika *ne* bode mogla posojila vrniti. Pa kaj so se menili za tako malo-t? Oni so segnali čredo ovac, ki je nosila zlato za to posojilo, gospodje so pa prodajali obveznice za to zlato, zaslužili si kupe zlata, občinstvu pa pustili financ. krah zlate argent. republike.

12/3 t. l. potrdilo je ministerstvo nar. prosvetljenja nova pravila za izpite učencikov (učencev) gimnazij in progimnazij. Do sedaj so bili trije ustni izpiti: pri prehodu iz IV. r. v V., iz VI. v VII., potem po svršetku VIII. r.; v drugih razredih bili so samo pismeni izpiti. Bilo je torej v IV. in VI. r. največ izpitov. Po novih pravilih bodo izpiti (pismeni in ustni) *vsako* leto, ali tako, da bodo izpiti le iz nekkih predmetov, kateri so se celotno zvršili: v I. r. iz lat. j., v II. iz veronauka in novih tujih jezikov, v III. iz veronauka, grškega j., aritmetike in zemljepisa, v IV. r. iz ruskega in cerkovno-slov. jezika, iz lat. j-a, iz zemljepisa, novih jezikov in zemljepisa Rusije. V V. razr. iz veronauka, gršk. j-a, algebre in zgodovine, v VI. r. iz veronauka, lat. in gršk. j-a, iz novih jezikov in geometrije. V VII. r. iz algebre, fizike in zgodovine, v VIII. r. (na izpitu zrelosti) iz *ver(nauka, ruskega jezika, iz lat. in gršk. j.a, iz matematike, zgodovine in novih jezikov*.

Pismeni izpiti puščeni so v vseh razredih in sicer iz r. jezika in matematike (le na izpitu zrelosti jedna iz algebre, jedna iz geometrije). Iz klas. jezikov to v vseh razredih počevši od II. iz lat., a od III. iz gr. j., ali v VII. in VIII. le iz lat. in gr. *na ruski j.* Popešitelj more za izpit v VI. razredu dati isto nalogo za vse gimnazije svojega „okruga“, da vidi vspeh v klas. jeziki. Posebno važno je tudi to, da „pedag. sověti“ t. j. profesorji imajo soditi ne samo na osnovi redov, mari na vsestranem znanju učenca. Ako na zrelostnem izpitu učenec kako pismeno zadačo napravi slabo, sme ga ped. svet pustiti na ustni izpit *ali pa tudi ne*. V štirih prvih r. pripuščajo se na izpit vsi učenci, v V., VI., VII. pa le oni, ki iz veronauka, ruskega jezika, iz starih jezikov in matematike nimajo drugega reda za leto iz katerega iz teh predmetov. Izjema more biti dana le „popešiteljem okruha“.

Sanje.

Trudna bila glava moja,
Sladki sen me je objel,
V krilu blagega pokoja
Lepo sanjo sem imel:

Lipa je na polju stala,
Stara dvakrat tri sto let,
Lipa listjem je šumljala,
Kitil jo je krasni cvet.

In pod njo ljudje se zbrali,
Stal je poleg roda rod,
Modro se pomenkovali,
Bil je vseslovanski shod.

Bog zapustil je prestolje,
Raju vrata je odprl,
Bil vesel je, dobre volje,
Na dišečo lipo zrl.

Gledajoč ljudij obilo,
Oče pita jih: „Od kod?
Kako tu je opravilo?
Kaj sedaj tu vaš je pot“?

„Jaz sem daleč od Urala“.
„Moskva je moj rojstni kraj“.
„Neva meni žitje dala“.
„Kiev je moj zavičaj“.

„Jaz sem sin nesrečne zemlje,
Ki samó ima imé;
Nared moj v nezlogi dremlje,
Prosto dihati ne smé“.

„Jaz pa sin sem zemlje svete,
Svete zemlje meni bar,
Kjer od turške roke klete
Pal je Lazar — srbski car“.

„Jaz prišel sem od Balkana,
Kjer moj dragi rod trpi;
Mnogoletna težka rana,
Njega danes še boli“.

„Jaz junak sem Črnogorec,
Srbu sem po veri brat,
Za pravice svete borec,
Turkom sekam glave rad“.

„Jaz na zemlji dalmatinski
Dihati sem jel prvič,
V mestu, kjer je rod „slovinski“
Slavil slavni Gundulič“.

„Moj je hram na golem Krasi,
Kjer je kraj nadlog in rev,
Opustošil v starem časi
Njega je beneški lev“.

„Kjer na Gosposvetskem polji
Kmet se menil z vojvodoj,
Ko so bili časi bolji,
Ta nesrečni dom je moj“.

„Moja draga, ljuba mati
Krasna je gorenjska stran“:
„Jaz pa sem rojen med brati,
Kjer je vladal Bakač ban“.

„Jaz živim med ljustvom besnim,
Mnoga leta siromak,
Pod madjarskim jarmom tesnim
Velik revež sem — Slovak“.

„Jaz v Banatu žitoplodnem
Luč ugledal sem svet“;
„A jaz v kraju vinorodnem
V Ljutomeru sem domá“.

„Kjer Libuša kraljevala,
Kjer je gadni zdaj razpor,
Tam je moja zibka stala“,
Bil je Čehov odgovor.

„Prosimo te, večni Oče,
Pošlji nam jedinstva vez,
Siloma zatreti hoče
Tujstva nas sovražni bes.“

Самосвест нам в срца вцепи
Нети в njih poguma žar,
Ti nas vodi, jači, krepí
Da ne bo nam tujec v kvar“!

Z néba zazvené glasovi:
Glasno, jasno kakor grom;
„Proč verige, proč okovi,
Bodi prost slovanski dom“!

Božidar Flegerič.

В И Д Ъ Н І Е.

Безвѣдная полночь дышала прохладой;
Крутилася Лаба, гремя подь окномъ;
О Прагѣ я съ грустиною думалъ отрадой,
О Прагѣ мечталъ, забываясь сномъ.

Мнѣ снилось—лечу я: орёлъ сизокрылый
Давно и давно-бы въ полѣтъ отстать,
А я, увлекаемъ невидимой силой,
Всѣ выше и выше валеталъ.

И съ неба картину я зрѣлъ величаву —
Въ убранствѣ и блескѣ весь западный край,
Мораву и Лабу и дальнюю Саву,
Гремящій и синій Дунай.

И Прагу я видѣлъ — и Прага сіяла,
Сіялъ златоверхій на Петчинѣ храмъ,
Молитва славянская громко звучала
Въ нагѣвахъ, знакомыхъ минувшимъ вѣкамъ.

И въ старой одеждѣ Святого Кирилла
Епископъ на Петчинѣ выходилъ,
И слѣдомъ валила народная сила,
И воздухъ былъ полонъ куреньемъ кадилъ.

И клиръ, воспѣвая небесную славу,
Звалъ милость Господню на западный край,
На Лабу, Мораву, на дальнюю Саву,
На шумный и синій Дунай.

А. С. Хомяковъ.

doba dolga, dolgo si nabirajo sil za samostalno delovanje. A jeden tip *ne* more se razvijati brezkončno. „Nikdo ne bode trdil n. pr., da je glava Cuvier-a bila bolje urejena nego glava Aristotelova“. Za napredek je potrebno, da stopajo na poprišče vedno drug sklad uma, čuvstev in volje, drug tip v drugem pravcu razvitja človeškega duha.

Občečloveške prosvete ni, pa si je tudi *ne* trebamo želeti, ker bi morala biti nepopolna kot rodova (generična). *Slovanstvo mora obrazovati svoj kulturni tip, ali pa postane iz njega narodopisno gradivo.* „Torej za vsakega Slovana, Rusa, Čeha, Srba, Hrvata, Slovenca, Slovaka, Bolgara, (rad bi dostavil še Poljaka) za Bogom in Njegovo sv. Cerkvijo ima biti ideja slovanstva najviša ideja, viša od svobode, više od znanosti, više od prosvete, više od vsakega na zemlji, ker nobeno teh blag ne more se doseči brez nje vresničenja — brez duhovno, narodno in politično samobitnega, nezavisnega slovanstva (131)“. Najvažnejša pridobitev germano-romanske prosvete je razvitje pozitivne znanosti o prirodi. Tu slovanstvo more le pomagati, nego samostalno ima delovati v drugem pravcu. Sedaj *znanost* pomeni največ, umetnost in vera pa malo: a prosveta je vendar bolj širok pojem.

Istina je znanje tega, kar je, ravno tako, kakor je, in ravno tu je narodno počelo (element), kakor se ga zavedamo. Ne zavedamo pa se ga navadno popolno, pa za to ima tudi znanost svoj narodni pečat. Vsak zgodovinski tip daje nekaj svojega in nekoliko po svojem shvača znanost. Se ve da vsi ti narodni vplivi gube tem bolj svojo moč v znanosti, čim bolj so metode znanostvega delovanja. Pri *Angličanih* se je posebno razvilo *osebno* tekmovanje. Za to Hobbes javlja (v polovici 17. stoletja) *bellum omnium contra omnes*, Smith zahteva borbo in tekmovanje, da se doseže gospodarsko soglasje (koncem 18. st.), a Darwin izteknil je borbo za obstanek. *Francozi* si želi državne ohrambe. Za to so si razvili svoj merkantilizem, fiziokratizem in teorijo o pravu na delo. *Nemci* niso za nobeno znanost našli prirodne sisteme, mari *Francozi* in *Angličani*. Ali odkrili so neke posebne in obče prirodne zakone, in tu jim je mnogo pomogel njihov spekulativni um.

Razvitje znanosti ima torej naroden značaj.

Vse prvotne zakone dobivamo si iz kemije, fizike, dušeslovja. Na vse druge znanosti deluje morfološko načelo; ne govorimo o teoriji fiziologije ali anatomije, mari le o sravniteljnih (primerjalnih) teorijah. Nemožna je *obča* teorija ustrojstva državljskih in političnih društev. Le narodna ekonomija drži se še *obče* teorije, pa zato ruske občine, kate ne izučila, smatra za nekaj nenormalnega in misli, da je teorija o svobodni kupčiji jedino prava (ker je Angliji koristna, kjer je tudi nastala.⁵⁾

II.

Pravijo, da slovanstvo nima dovolj sredstev, da si razvije samostalno prosveto. Slovanstvo razlikuje se od evr.

narodov, kakor se razlikujejo tudi ti narodi med seboj. Evropska prosveta cvete, pa vendar se more zaroditi nova prosveta, in misel slavjanofilov, da zapad *gnije*, ima nekaj resnice v sebi, četudi so jo bili izrazili *preveč ostro*. Viša stopnja sil ne sovпада s pojavom njihovih rezultatov. Le obilje rezultatov evropske civilizacije je priznak, da je tvo- reča sila začela padati.

Aristotelova doba je doba padanja, pa vendar dosežata filozofija in umetnost tu svoj vrh. Rim je bil na vrhu polit. moči po punskih in macedonskih vojskah, a najbolje plodove daje rimska prosveta za Avgusta, pravo pa se je najbolj razvilo v *znanost*, ki je država padala, ter jo je celo preživelo in v Bizantiji dospelo do vrha. Ko se je v Rimu zidala cerkev sv. Petra, živeli so Rafael, Michel Angelo. Kōreggio, Shakspeare, Kepler, Galilei, Bacon i Descartes (16 in 17 st.): evropska prosveta je tu dosegla svoj vrh, a v 19 stoletju si je največ nabrala sil. „Da li je to žetva, težko je reči“!

A slovanstvo se razlikuje od zapada, in te razlike so trojne: 1. narodopisne, 2. vodeče slovanstvo više načelo, 3. zgodovinska odgoja narodov. Narodopisno so nas stavili med kratkoglave (Retzius), med kratkoglave in ravnočeljustne, pa ni jedna ni druga delitev ni prikladna za *vse* slovanstvo, pa ni ona po boji las ali lica ali ličnem kotu (Gesichtswinkel), kakor tudi za Germano-Romane ne. Ali jedno občo črto ima germano-romanski tip, in to je *silovitost* (Gewaltsamkeit), t. j. preveliko razvitje individualnosti. „To vodi k aristokratizmu, k ugnetenju narodov ali pa brezmejni svobodi, k politični razdrobljenosti, k verski nestrpnosti ali pa zanikanju avtoritet“. Slovani odlikujejo se s potrpnostjo: boj se jim le vsiljuje. Le poljska aristokracija se je otrovala zapadom in nekoliko južno-rusko duhovenstvo, ki je vplivalo na proganjanje starovercev pred Petrom Velikim. Potem so ta proganjanja n. pr. za Birona imela polit. značaj. „Ruski narod pa ni nikoli odobral proganjanja“. Ko so n. pr. kozaki zavojevali na svojo roko Sibir, niso sibirjakom jemali ni *vere*, ni *osebne svobode*, ni *lastnine*. Smrtno kazen pa je odvrget že Vladimir, ko se je pokrstil, tako tudi Monomach, in carica Elizaveta. Da to proganjanje ni bilo hudo, dokazuje tudi to, da niti starovercev niti drugih sekt do sedaj niso zatrli.

Rusija se razlikuje dalje od zapada tudi s tem, da nima strank (v zapadnem smislu) niti aristokracije. Aristokracija bila je koristna madjarskemu narodu in Angličanom, *ne* pa v Poljski, Srbiji (Bosni), na Češkem, v zapadni Rusiji.

Evropa je imela rabstvo, vazalstvo in feudalizem. Iz raznih borb se je najbolj ohranilo načelo evr. prosvete individ. svoboda, ali zemlja se je *vzela* premnogim, in to zemljo *treba dobiti nazaj*: brez nje individualna svoboda ni Bog ve kaj vredna, četudi izvira iz nje (t. j. iz svobode) demokratizacija društva, obče volilno pravo t. j. gospodstvo velikih središč, stolic in obrtnih mest. Macolay dejal je že v 30ih letih, da ne želi obče volilne pravice, boje se komunizma ali vojaške diktature in carizma(!) Francoska zgodovina predočuje nam *naj-*

⁵⁾ Tako govori *liberalna* narodna ekonomija ali *ne* nar. ekonomija v obče. Pis.

⁶⁾ Vsega tega ima pač tudi slovanstvo dovolj. Pis.

bolje zgodovino evropske prosvete: izjemlje se le reformacija. Francoska nekako posreduje med germanskim in romanskim svetom, ker ima v sebi oba elementa. Zato so Francozje menj izvirni, najbolj so v pozitivnih znanostih, in pri njih vedno jarko odseva načelo evropske prosvete: politična polnopravnost *z gospodarskim robstvom*. Še večje pa je to nasprotje pri Angličanih, četudi je znajo nekako posebno spretno prikrivati. „Oni imajo za vse kompromise, katerih Francozje (*v resnici*), Nemci pa v teoriji ne trpe (256)“. A angleška ustava vodi h komunizmu ali pa cezarizmu. Nekaj nevarnosti je minulo, ko so se izselili puritani. Najbolj pa odbija to nevarnost velika vsesvetska kupčija, *dokler je v angleških rokah*.

Jedinstvo germanoromanskega sveta osniva se na cerkveni in državljanski hierarhiji, spojeni s sedanjim oboževanjem države, a narod vse bolj in bolj — neglede na parlamentarizem — stopa na stran. Slovansko jedinstvo je v notranjem rodstvu narodnih mas. „Pomen narodnosti kot osnovnega načela, na katerem ima stati država, razumela je Evropa še le v XIX. st. (261)“. Dalje veli D. o narodnosti,

„da ni samo pravo, mari tudi dolžnost. Jeden narod ne samo more, nego mora(!) sestavljati jedno državo (267)“. Narodne zadače same po sebi nimajo velikega pomena in jako ustopajo drugim zadačam zapadnega življenja (znanostnim, verskim, političnim, društvenim, gospodarskim), ali v njih je ozel, vezoči narodnost s slovanstvom.

V Rusiji so Varjagi bili le kvas. S Tatari javilo se je vazalstvo, ki je pa vendar pospevalo obrazovanje jednotne države, kakor tudi potem tlačanstvo naroda (kmetje se niso smeli več seliti, in tako je vse življenje dobilo več stalnosti, *državnosti*). To tlačanstvo pa je bilo bolj patriarhalno in laglje od zapadnega fevdalizma. A *glavno* je tu to, da je ruski narod vedno imel in *ohranil* si zemljo veliko, veliko bolj, nego je to bilo v zapadni Evropi, ter si jo zavaroval na dolge vekove v obliki občine (mira), v kateri posameznik zemlje prodati ne sme, ker je skupna last. Zato je *sposobnejši* za svobodo nego drugi narodi, pa je tudi jako konservativen in zaupa vladi.

(Dalje pride).

Ogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Slovensko učiteljstvo se od vseh stranij vrlo pripravljalo na III. občni zbor „Zaveze“ slov. učiteljskih društev, kateri bode letos v Trstu. Letos bodo na dnevnem redu zanimive točke za vse naše učiteljstvo. „Zaveza“ je prva, ki dejanski izvršuje jeden se ve da omejen del skupnih zadač, kakoršne bi v *vsem* obsegu izvrševal organ narodne avtonomije. „Zaveza“ je bila tudi, ki je na svojem prvem občnem zboru odločno izrekla se za izvršbo narodne avtonomije. Zato tudi načelno z našega stališča sočustveno pozdravljamo III. zbor „Zaveze“ v Trstu.

V takem smislu, nadajamo se, bode dajala „Zaveza“ zglede drugim tudi nadalje.

b) Ostali slovanski svet.

Državni zbor se je pripravljaj te dni na zanimivo debato, ki bi se bila vnela zastran različnih načrtov adrese. Dr. Smolka je preprečil vsak razgovor v tem pogledu, ko je predložil 8. dan maja nujni predlog, da se sklene namesto adrese zahvala Nj. Veličestvu za skrb, ki jo je na novo izrazil za blagor svojih narodov, ter da naj se zajedno izreče nepremična zvestoba in najgloblje spoštovanje zbornice poslancev. Ta predlog je zbornica sprejela jednoglasno, potem ko so voditelji pojedinih strank in klubov pritrdili predlogu dr. Smolke. Dr. pl. Plener je pritrdil v imenu levičarjev, ker je levica razodela svoje stališče v svojem načrtu adrese; grof Hohenwart takisto, ker je njegov klub razglasil svoja dodatka (Šuklje in Dipauli). vit. pl. Javorski, ker bode še prilika, da Poljaki povedo svoja načela; dr. Bärenreuther, ker nemški nacionalci so bili uže naprej proti vsaki adresi, grof Coronini, ker njegovi tovariši porabijo vsako priliko za izražanje svoje zvestobe, dr. Lueger, ker se njegovi tovariši vjemajo z vladnim programom, dr. Trojan, z uslovjem, da Mladočehi ostanejo na stališču, izraženem v njih adresnem

načrtu, in dr. vit. pl. Meznik, ker pritrjuje situaciji, kakor jo zaznauje predlog dr. Smolke, namreč da nobena adresa ne bi bila pravi izraz večine državne zbornice. Zbornica je potem jednoglasno sprejela predlog in zaklicala trikrat Živio cesarju, potem se je sklenila.

Kakor poročajo, se je vlada uže dva dni poprej pogajala v tem smislu predloga dr. Smolke, zadnji dan pred stavljenim predlogom pa so se glavni trije klubi zjedini za ta predlog. Formalno se je zadeva rešila ugodno, povoljno vladi in nekaterim strankam; dejstveno pa ostanejo stranke na svojih stališčih, in to kaže, da prave večine sedaj nima zbornica poslancev. Poljska frakcija se sama imenuje posrednico med levico in desnico; na njej je torej, kakó se bodo stvari sukale in zasukavale na dalje. Ker pa je poljsko „Kolo“ v oblasti vlade, bode šlo vse, kakor bo hotela vlada; vlada bode imela torej moralno odgovornost za nadaljnje razvijanje stvari v državnem zboru. Delo za adrese, dasi se ni sprejela nobena, pa ne ostane brezkoristno, ker je položenje razjasnilo tudi širšim krogom. Omeniti je še, da se je stvar o adresah prvokrat v Avstriji razmotala takó, kakor se je izvršila na predlog dr. Smolke.

O klubu konservativcev mnogo pišejo v obče hrvaški in nekateri slovenski listi. Vjemajo se v radosti, da so se vsaj kot nekaka, podrejena zveza zjedini hrvaški in slovenski poslanci ter pokazali pot združevanja zastopnikom ostalih Slovanov, vjemajo se pa tudi v poudarjanju obžalovanja, da se hrvaški in slovenski poslanci niso popolnoma ločili kot samostalen klub ter pridružili Mladočehom. To poposlednje obžaluje ne samo „Hrvatska“ in „Obzor“, ampak *večkrat* celo „Katol. Dalmacija“, katera trdi, da radikalstvo, liberalstvo in husitstvo se slika na Mladočehih samo kot strašilo, — ostalim Slovanom, da bi se ne zjedini z njimi. Hrvški listi obžalujejo, da vsaj nekateri jugoslovanski poslanci niso ostali *zunaj* kluba konservativcev. Mi smo tudi

to pričakovali, ker poznamo nekatere slovenske poslance, ki bi se nikdar ne pridružili Mladočehom, in ki so krivi, da so tudi vsi drugi v klubu konservativcev. Vsi izgovori in vse tolažbe, vse izjave katere koli vsebine so **ničeve**, in to, ali je v kakem odseku več ali manj členov slovanskih, je popolnoma sekundarno, potem ko zahteva sedanje položnje *principijalnega* vedenja in postopanja. Glavni postulat za vse *prave slovanske* zastopnike v drž. zboru zahteva danes od njih *složnost*, ne pa mrvic, ker le s to složnostjo dokažejo, da so zastopniki večine cislitavskega prebivalstva, ki ne potrebuje in ne zahteva „koncesij“ in „mrvic“, ampak popolno izvršbo ustavnih in državnopravnih prav. Sedaj ne gre na prvem mestu za pozitivne vspehe, ampak za načelno skupno postopanje.

Kar se dostaja slovenskih poslancev, začeli so nad njimi bolje čuvati vsaj nekateri listi, sosebno „Edinost“, „Nova Soča“, in to je prav, ker potem se ne bo potreba večini poslancev slepo pokoriti za grehe, katere doprinašata morda kaka dva mogočnejša med njimi. Ali, kakor rečeno, je to manj važno nasproti glavni napaki, da so šli slovenski in hrvaški poslanci za 2, 3 oblastniki med njimi. Sicer je pokazalo pogajanje o adresi, da klub konservativcev je onemogel nasproti vladi in njeni posrednici *poljski frakciji*.

O nemškem jeziku v c. kr. armadi spregovoril je vendar vsaj nekoliko česki poslanec dr. Herold. Pokazalo se je, da vojna ministerstva odobrujejo nemščino celó tam, kjer je ne zahteva interes armade. Nadejati se je, da se enkrat zaresno spregovori o stvari v državnem zboru ter da se meje določijo pravim potrebam skupnega jezika. Drugače bodo nekatere sedaj uže očitne namere pospeševale uzakonjenje nemščine kot drž. jezika od voj.ške strani. Spominjati se je na ponovljene govore Dumreicherja, na zunanje nemške dopise in brošure o „konglomeratu avstrijskih narodnostij“ in njih vpliva na sposobnost armade, na zvesto ponatiskanje teh germanizatorskih izrodov po avstrijskih židovskih podkupljenih listih, itd. itd., pa se razvidi, kaj se namerja in od kod prihaja vse to. Za razgovarjanje o tem in sorodnih vprašanjih je najprimerniše mesto državni zbor v družbi z delegacijami. Česki listi poudarjajo, da nacionalna čast českega in dosledno ostalih slovanskih narodov zahteva, da se pojasnijo stvari ter doženejo določno.

V Prago! To je sedaj in ostane naslednje mesece geslo Čehoslovánov, pa tudi drugih slovanskih in Slovanom prijaznih narodov.

Razstava jubilejna se otvori slovesno v dan 15. maja. Ona je na nenavadno obsežnem ozemlju razprostranjena; češki narod se je žrtvoval, da bi pokazal, kaj more njegov um, njegova umetnost in umetna obrtnost. Razstava ta je plod češko-slovanskega naroda. Tu se razkrije ne samo, kar ima moderno delo skupnega med narodi, ampak tudi mnogo, kar je svojstveno češkega in češko-slovanskega.

Svojstvenine bodo najbolj poučevale slovanski svet, ki, kakor se kaže, bode v obilem številu od blizu in daleč obiskoval zlato Prago in njeno najnovejšo okraso: jubilejno razstavo. Prilika bode, da se bodo Slovani v Pragi seznanjali med seboj. Zato bodo še posebni prazniki: Sokoli češki priredé shod, katerega se udeleži več sto društev in na tisoče Sokolov, dijaki češki dobé od čeških gospá in gospodičin izredno krasno zastavo, in ob tej priliki pokažejo dijaki v velikem sprevodu zunanje slike dijaštva iz prejšnjih stoletij, za kar je obilo snovij, ko je Praška Universitas bila prva

na severu; češki dijaki priredé tudi shod avstrijskih slovanskih dijakov, in še mnogokak shod se napové in, kakor se je nadejati, tudi izvrši. Kdor bo torej mogel, skušal bode videti zlato Prago; zabraniti tega ne bodo mogli s kako umetno vstvarjeno kugo, to tem manj, ker namerja obiskati razstavo presvetli vladar sam, in jo obiščejo prej in pozneje mnogi členi cesarske hiše. Vse to bode še posebe mikaló, in življenje v Pragi bode nenavadno živahno ter kazalo se v raznih oblikah in slikah. Pozabiti ni, da je letos tudi v Moskvi razstava in sicer *francoska*; v Moskvo odpotuje mnogo Francozov, ki bodo skušali na poti odpočiti se, in stacija primerna zato bode Praga toliko bolj, ko je znano, da Francozi dandanes sočustvujejo s Slovani v obče, in je še posebe znano, kako navdušeno so bili češki Sokoli sprejeti od Francozov ob njih Pariški razstavi.

Politika se je naposled zadnjih let bavila toliko s Čehi, da tudi drugi narodi radi odpošljejo vsakega potnika nalašč v Prago, da se preveri z lastnimi očmi o tem narodu, ki mora toliko pretrpeti zastran svojih političkih in narodnih nasprotnikov.

Torej v Prago! Bog jo blagoslovi in spremljaj srečno one, ki jo obiščejo z blagimi nameni!

Narodne čitalnje snujejo po Poznanjskem od leta do leta v večem številu. Sedaj jih je tu vseh 1110. Leta 1890 so razposlale 42.565 knjig, in se je zasnovovalo 108 novih čitalnic. Letos so razposlale uže 6000 knjig in se je osnovalo 30 novih čitalnic. Dohodkov je bilo lani 20.000 mark, stroškov pa 19.000 m. Te čitalnice vodi posebno društvo, na čelu katerega je sedaj knez Zdislav Čartoryskij.

Književnost.

Narodne legende za slovensko mladino. Nabral, izdal in založil Anton Kosi, učitelj v Središči III. zvezek. V Ptuiju. Natisnil W. Blanke. 1891. Str. 40. C. 16 kr. Ni dvomiti, da mladina slovenska sprejme tudi ta snopič radostno, kakor prva dva, katera je izdal marljivi g. Kosi. Ravno učitelji imajo potrebne skušnje, da ocenijo tudi psihologično kake spise je odbirati nežni mladini, in g. Kosi vestno postopa pri svojih zbirkah, katere hoče nadaljevati.

Zur Ortsnamenforschung in Kärnten. Ein Wort der Richtigstellung und Abwehr. Herausgegeben und verlegt vom Kath. — politischen und landwirthschaftl. Vereine für die Slovenen Kärntens Klagenfurt, 1891. Buchdruckerei der St. Hermagoras — Bruderschaft. Preis 30 kr. Naslov te 32 str. vel. 8 obsežajoče knjižice uže kaže, proti čemu se je Slovincem danes boriti v narodnih bojih z Nemci in Italijani. Ti in oni pačijo, ponarejajo, prekrščujejo in odmetajo prvotno slovanska imena krajev, mest itd. S tem pačenjem ponarejajo tudi zgodovino in naobratno izvajajo iz popačene zgodovine krivo pomen slovanskih raznovrstnih geografskih imen. K knjižici, tu navedeni, povrnimo se še posebe, ker je stvar zaresna in napreduje po sistematiških načrtih od Slovanom nasprotni strani.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. n za četrť leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celóletno 3 gld. 60 kr., polóletno 1 gld. 80 kr. in četrťletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstn, ulica Farneto št. 44